

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 7 december 2011

Ö 2857-09

SÖKANDE

1. BE

2. RL

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Resning

TIDIGARE AVGÖRANDE

Högsta domstolens dom 1953-03-24 i mål B 386-52

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår resningsansökningen.

Dok.Id 62453

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

BAKGRUND

I juni 1952 åtalades FE vid Stockholms rådhusrätt för bl.a. spioneribrott. Enligt åtalet hade han bl.a., vid olika tillfällen under åren 1941–1951, med uppsåt att gå viss främmande makt till handa, obehörigen anskaffat uppgifter angående militära och andra förhållanden samt överlämnat uppgifterna till representanter för den främmande makten och uppburit betalning för uppgifterna.

FE erkände att han förövat spioneribrott.

Vissa andra personer, däribland FLL, åtalades samtidigt med FE för att på olika sätt ha deltagit i hans verksamhet. Åtalet mot FLL grundade sig på att han under år 1946 lämnat uppgifter om militära förhållanden till FE.

Upplysningarna rörde sakförhållanden enligt fyra punkter i en till rådhusrättens dom fogad hemlig bilaga 21. Dessa fyra punkter hade följande innehåll.

Under år 1946 har L lämnat FE följande militära uppgifter, nämligen

1. att inom Kalixlinjen funnos militärvägar, som vore täckta med mossa, sten och stubbar, så att marken verkade fullkomligt orörd, samt att vägarna ledde fram till ”fort och skjutvärn”;
2. att vid Sockenträsk funnos befästningsanläggningar;
3. att försvarsanläggningar förberetts i Berget Klinten (Lillträskklintarna belägen 3 km öster om Niemisels station) samt
4. att längs Råne älv planerades en befästningslinje.

FLL medgav att han talat med FE om militära förhållanden, men han bestred uppsåt att gå främmande makt till handa eftersom han saknade kännedom om att FE hade för avsikt att föra uppgifterna vidare.

I dom den 31 juli 1952 dömde rådhusrätten FE till straffarbete på livstid. Beträffande FLL fann rådhusrätten styrkt att han lämnat FE tre av de upplysningar som åklagaren påstått. Rådhusrätten dömde FLL till straffarbete i fem år. Hovrätten ogillade dock åtalet mot FLL helt eftersom åklagaren, enligt hovrätten, inte hade styrkt att denne hade haft uppsåt att gå främmande makt till handa och då ansvar för brott enligt åklagarens alternativa ansvarsyrkande (som gällde obehörig befattning med hemlig uppgift) var preskriberat.

Sedan riksåklagaren överklagat hovrättens dom fann Högsta domstolen i en dom den 24 mars 1953 (NJA 1953 B 4) styrkt att FLL begått spioneribrott som bestått i att han i syfte att gå främmande makt till handa lämnat FE uppgifter om de sakförhållanden som avsågs i p. 1 och 2 i gärningsbeskrivningen (d.v.s. uppgifter om att det fanns dolda militärvägar inom Kalixlinjen och att det fanns befästningsanläggningar vid Sockenträsk). Dessa uppgifter hade av hänsyn till rikets försvar bort hållas hemliga för främmande makt och de var delvis av synnerlig vikt. Påföljden bestämdes till straffarbete i två år.

I en ansökan om resning år 1974 framhöll FLL att domen mot honom i väsentlig mån hade grundats på uppgifter från FE, vilka domstolarna satt tilltro till. Han gjorde gällande att FEs uppgifter inte var sanningsenliga och att FE inte var trovärdig. I frågan om FEs trovärdighet åberopades en av professorn i pedagogik och pedagogisk psykologi Arne Trankell utförd utredning, som motsvarade en av Arne Trankell utgiven bok med titeln ”Chef för Grupp Norr. En dagdrömmares fantasier i skuggan av det kalla kriget.” Vidare åberopades viss utredning om en radiosändare, som FE haft i sin besittning, om konstruktionen av olika chiffersystem och om den sovjetiska underrättelse-tjänstens arbetsmetoder. FLL gjorde även gällande att de uppgifter som han dömts för att ha lämnat inte var sådana att utlämnandet kunde anses utgöra något men för rikets säkerhet i den mening som avsågs i strafflagens bestämmelser om spioneri.

I beslut den 28 april 1975 (NJA 1975 C 125) lämnade Högsta domstolen FLLs resningsansökan utan bifall. Högsta domstolen fann sammanfattningsvis att Arne Trankells utredning inte kunde anses ha lett till att frågan om FEs trovärdighet kommit i ny belysning och att det material som åberopats, i den mån det innefattade omständigheter och bevis som inte tidigare förebringats, inte sannolikt skulle ha lett till att FLL skulle ha frikänts eller att hans brott skulle ha hänförts under en mildare straffbestämmelse. Inte heller kunde, med hänsyn till vad som åberopats och vad som i övrigt förekommit, synnerliga skäl för resning anses föreligga.

Högsta domstolen har genom beslut år 1983, 1984 och 1987 lämnat resningsansökningar från FLL utan bifall utan någon närmare motivering.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Sedan FLLs avlidit har hans barn, RL och BE, nu på nytt ansökt om resning.

Riksåklagaren har som sin inställning angett i första hand att det föreligger hinder mot att bevilja resning och i andra hand att BE och RL inte har visat någon omständighet som bör föranleda resning.

SKÄL

1. BE och RL har som huvudsakligt stöd för resningsansökningen hänvisat till en forskningsrapport. De har vidare hänvisat till ett yttrande av journalisten Tomas Bresky och därutöver argumenterat för att de uppgifter som FE lämnade under rättegången och som legat till grund för den fällande domen inte förtjänar tilltro.

2. Den i resningsansökan åberopade forskningsrapporten är rubricerad ”FL och Enbomsprocessen 1952” och är upprättad av den pensionerade överstelöjtnanten Stellan Bojerud på uppdrag av Försvarshögskolan. I rapporten anges under rubriken yttrande att de uppgifter FE påstått att FLL ska ha lämnat inte varit hemliga eller av sådan beskaffenhet att de kunnat vålla men eller fara för rikets säkerhet samt att inga omständigheter framkommit som tyder på att FLL har haft uppsåt att gå främmande makt till handa.

3. Sedan Högsta domstolen förordnat att Försvarsmakten (Högkvarteret) skulle inkomma med yttrande över resningsansökan har Försvarsmakten anfört bl.a. följande. Det är förenat med betydande svårigheter att efter så lång tid som nu förflutit bedöma de uppgifter som FLL lämnade. En sådan bedömning måste utgå från de förhållanden som förelåg då Försvarsstaben yttrade sig i brottmålet. Mot bakgrund bl.a. av att det inte längre finns några tidigare medarbetare i livet som varit verksamma under den aktuella perioden har det inte varit möjligt att göra någon förnyad bedömning. Vid detta förhållande har Försvarsmakten inte underlag för att beträffande de enskilda uppgifterna som angetts i resningsansökningen frångå den bedömning som gjordes i samband med brottmålet. Försvarsmakten har i yttrandet vidare sammanfattat sin syn på frågan om sekretess kan ha förelegat för uppgifter om förhållanden, som i ärendet påstås ha varit allmänt kända.

4. Riksåklagaren har till stöd för att det föreligger hinder mot att bevilja resning anfört att – i fall som rör mycket gamla sakförhållanden, där det inte finns några möjligheter att genomföra en ny verkligt meningsfull rättegång för att få en rättvis bedömning av åtalet i skuldfrågan – resning bör komma ifråga endast i sådana uppenbara fall, där den domstol som beslutar om resning också omedelbart kan ändra domen enligt 58 kap. 7 § rättegångsbalken.

5. Till stöd för att det inte föreligger skäl att bevilja resning har riksåklagaren anfört att resningsansökan inte innehåller något underlag som ger anledning att frångå den menbedömning som gjordes i samband med brottmålet. Inte heller finns det, enligt riksåklagaren, synnerliga skäl att på nytt pröva skuldfrågan.

Högsta domstolen gör följande bedömning.

6. Resning till förmån för den tilltalade får enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken beviljas om någon omständighet eller något bevis, som tidigare inte har förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikännts eller till att brottet hänförts till en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats. Enligt den s.k. tilläggsregeln i samma punkt får resning beviljas om det med hänsyn till nya åberopade omständigheter eller bevis och vad som i övrigt förekommer finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade förövat det brott för vilket han dömts.

7. Riksåklagarens förstahandsinvändning går ut på att det föreligger hinder mot att bevilja resning eftersom det inte skulle vara möjligt att i en ny rättegång pröva skuldfrågan på ett meningsfullt sätt. Om det förebringas nya omständigheter eller bevis som sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikännts, kan det dock inte anses föreligga något hinder mot att bevilja resning ens i en situation där det står klart att en meningsfull ny rättegång inte kan komma till stånd. Den prövning som ska göras enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken innehåller nämligen inte något sådant framåtsyftande moment som tar sikte på det sannolika utfallet av en förnyad prövning, utan avser i stället den hypotetiska situationen att den nya utredningen hade varit tillgänglig redan i brottmålet. Om det görs sannolikt att utfallet av den processen skulle ha påverkats på ett relevant sätt bör det alltså inte ha någon

betydelse att de förhållanden som avses i resningsansökan ligger långt tillbaka i tiden. En annan sak är att den tid som gått naturligtvis kan ha betydelse vid värderingen av om den nya utredningen uppfyller huvudregelns sannolikhetsrekvisit (se NJA 1950 s. 382).

8. Annorlunda förhåller det sig när det gäller förutsättningar för resning enligt tilläggsregeln. Till skillnad från huvudregeln kan den regeln sägas vara framåtsyftande; resning får beviljas om det finns synnerliga skäl att *på nytt pröva* frågan om den tilltalade har begått det brott för vilket han dömts. Även om det, precis som vid tillämpning av huvudregeln, i praktiken mestadels torde handla om att bedöma vilken inverkan den nya utredningen skulle ha haft om den förelegat redan under brottmålet, så innebär tilläggsregelns fokus på frågan om det finns skäl för en ny prövning att man vid tillämpningen av den bestämmelsen på ett annat sätt än vid tillämpning av huvudregeln måste ta hänsyn till om en meningsfull ny prövning verkligen kan komma till stånd. Om det står klart att någon sådan prövning inte kommer att bli möjlig så bör resning enligt tilläggsregeln som regel anses utesluten.

9. I förevarande fall är det uppenbart att det inte skulle vara möjligt att i en ny rättegång få till stånd någon meningsfull prövning av frågan om FLL begått det spioneribrott som han dömts för. Under sådana förhållanden finns det inte utrymme att bevilja resning enligt tilläggsregeln. Frågan blir därför om det föreligger förutsättningar för resning enligt huvudregeln.

10. Det framstår som tveksamt huruvida Stellan Bojeruds rapport innehåller någon egentlig ny utredning i förhållande till vad som förebringades i brottmålet. Men även om fråga skulle vara om ny utredning i den mening som avses i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken föreligger inte grund för resning. Innehållet i rapporten ger visserligen utrymme för visst tvivel i frågan om de uppgifter, som FLL dömdes för att ha lämnat, hade en sådan

konkretiseringsgrad att de verkligen kan ha inneburit något egentligt men för rikets säkerhet. Men någon omvärdering av de bedömningar som gjordes i brottmålet ska inte ske i resningsärendet. Det tvivel som rapporten väcker är heller inte tillräckligt för att FLL sannolikt skulle ha frikänts, om rapportens innehåll hade förebringats i brottmålet.

11. BEs och RLs argumentation i frågan om FEs bristande trovärdighet fördes fram redan i brottmålet och har därefter bedömts i flera resningsärenden. I den delen kan det därför inte anses ha åberopats någon ny omständighet eller något nytt bevis som kan föranleda resning (jfr NJA 2009 s. 768 och NJA 2010 s. 295). Detsamma gäller vad som i övrigt anförts till stöd för resningsansökan.

12. Det finns alltså inte förutsättningar att bevilja resning heller enligt huvudregeln. Resningsansökningen ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Severin Blomstrand, Ann-Christine Lindeblad, Agneta Bäcklund och Svante O. Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Ralf Järtelius